

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Diluuntur obiecta aduersus communem Scholasticorum sententiam.
memb. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

comprobatum. Nec apparet, quod emolumentum ex eo sequatur quòd naturales vires humani arbitrij vsque ad eò extenuentur, vt hic & similes actus naturales ac simplices, ab eo fieri posse negentur absque speciali auxilio Dei.

Tertio, quoniam non minus difficile est assentiri mysterio gloriosissima Trinitatis, Incarnationis, Eucharistia, & cæteris reularis, quæ lumen naturale transcendunt, quàm in absentia obiectorum & occasionum omnium statuere, continere se ab omni lethali peccato: sed illud primò potest homo quoad actus substantiam absque speciali auxilio, non quidem assensu Christiano sed merè naturali, vt disputatione septima ostensum est: ergo eo præsertim intuitu, vt pœnas æternas euadat, sempiternamque consequatur felicitatem, & Deo, cui tot rationibus est deuinctus, obsequatur, poterit hoc secundum, quod rationi luminique naturali est ad eò consentaneum.

Quartò, Experientia compertum est, saepe aliquos accedere ad confessionem cum voluntate perseverandi in vno aliquo peccato, siue illud sit concubinatus, siue odium, propositumve vindictæ, siue voluntas non restituendi alienum, aut quoduis aliud, at tamen cum proposito vitandi simul cætera omnia lethalia peccata: sed nemo dixerit, propositum vitandi cætera peccata, præter illud vnum, esse elicium ex auxilio particulari Dei: quandoquidem non est integrum propositum abstinendi à lethali, adiunctumque habet propositum perseverandi in vno: cum ergo abstinere ab illo vno peccato, si cum deuotione cæterorum omnium coniungatur, non multum addat difficultatis, præsertim quia si illud vnum sit, verbi gratia, voluntas vindictæ, aut retinendi alienum, vel quoduis aliud, antequàm in illud homo laboretur, nullam eiusmodi difficultatem in proposito declinando omnia in genere pateretur: consequens profectò est vt si quis viribus naturalibus stare possit abstinere à reliquis, præter vnum, possit etiam statuere eadem ferè facilitate ab omnibus in genere in posterum abstinere.

Sanè negari non potest, quæ hoc membro & præcedente, atque etiam primo dicta sunt, hanc Scholasticorum sententiam vtrumque probabilem reddere. Vtrum autem contraria, quæ hodie in Scholis apud varias orbis prouincias communis affertur, sit nihilominus potius amplectenda, & ex quo capite factis priùs necessariis ad id fundamentis, dicetur commodius inferri, cum examinabitur, an in humano arbitrio cum solo concursu generali, sint sufficiens vires naturales ad quamcumque grauem tentationem, ac difficultatem in quocumque temporis momento superandam. Interim videamus quonam pacto exposita Scholasticorum sententia defendi possit.

MEMBRUM V.

Diluuntur obiecta aduersus communem Scholasticorum sententiam.

Satisfit fundamento cõtraria opinionis.

QUOD attinet ad fundamentum, quo contraria sententia nititur, satis ostensum est ad contritionem & attritionem, etiam supernaturalem, sufficere propositum absolutum in genere non peccandi lethali, neque requiri vt

fit efficax, coniunctamque proinde habeat obferuationem mandatorum, ad quam indiget homo natura lapsæ quotidiano particulari Dei auxilio.

Quod ad Sotum attinet, certissimum est illum de numero eorum esse, qui explicatam Scholasticorum sententiam sequuntur, vt apertissime constat ex 2. de natura & gratia, & 4. sententiarum locis citatis. Primò verò de natura & gratia hoc solum illis verbis citatis intendit: Hominem in statu naturæ lapsæ cum solo concursu generali Dei non posse habere actum, quo statuat diligere Deum super omnia seruando omnia mandata, ad hunc sententiam verum ac legitimum, quòd re ipsa postea manifestum erit: hoc autem nihil ad rem de qua modò disputamus: cum ostensum sit, ad veram contritionem non esse necesse eiusmodi propositum, quo opere postea impletur, quod proponitur: id enim esset error in fide. Præterea, quæ Sotus eo loco docet, lima indigent. Etenim homo nature integræ, quem admodum sola iustitia originali, & viribus naturalibus liberi arbitrij, atque concursu Dei generali, sine alio dono aut auxilio supernaturali, seruare diu poterat omnia præcepta naturalia: ita vnico actu poterat apud se constituere ea seruare, idque postea opere implere: at cum hæc omnia non transcenderent limites operum merè naturalium, quæ fini dumtaxat naturali commensurantur, dispositiones non erant ad gratiam, vt in calce disputationis terciæ, & disputatione quarta & sexta ostensum est, nisi ex peculiari impulsu Spiritus sancti fierent, eueherenturque ad supernaturale quoddam esse fini supernaturali aliquo modo commensuratum. Neque Adamo ex propriis dispositionibus collata est gratia gratum faciens, sed simul cum natura fuit ei infusa, vt supra dictum est. Quare esto homo, post naturam lapsam & contractum peccatum, vires naturales haberet, quibus posset in longissimum quocumque tempus seruare omnia mandata, & ob eam causam ita vnico actu posset id statuere, vt viribus suis posset id postea implere, actus tamen ille non esset satis, vt liberaretur vel à solo originali peccato, nisi impulsu Spiritus sancti esset adiutus & euectus ad esse supernaturale. At si homo nature lapsæ, vel dum peruenit ad vsum rationis statuat deservire Deo, seruareque omnia eius mandata fretus diuino auxilio, vel postquam in peccatum lethale proprio actu incidit, de eo doleat, similiter statuatur in posterum Deo in omnibus obedire, talisque actus impulsu Spiritus sancti euectur ad esse supernaturale, esto tunc neque vires proprias habeat, neque eas recipiat ad præstandum postea, quod tunc proponit, verè dicitur diligere Deum super omnia supernaturaliter, siue ex impulsu motione Spiritus sancti, & est vltimò dispositus ad gratiam, eamque consequitur. Quare discrimen illud inter hominem nature integræ, & hominem nature lapsæ, quod à dono iustitiæ originali præcisè spectata ab omni alio dono proueniebat, nihil ad rem præsentem facit, hoc est, vt homo, quantum satis est, vel in statu nature integræ, vel in statu nature lapsæ disponatur ad gratiam, quod Sotus non satis eo loco animadvertit. Acque haud scio an satis penetraverit, distinctum esse supernaturale auxilium, quo homo nature lapsæ indiget, vt eliciat absolutam supernaturalem dilectionem Dei super omnia, qua reponatur in gratia, à quotidiano particulari auxilio, quo postea indiget,

indiget, ut eam observationem mandatorum efficacem reddat.

Quod ad Bartholomaeum Medinam attinet, ostendit illi sententiam non esse veritati contentaneam.

Concil. Tridentini expenditur.

Ut verò ad Concilium Tridentinum veniamus, si argumentum illud efficax esset, eodem sanè modo colligere possent, liberum nostrum arbitrium, etiam supposita fide supernaturali, sperare non posse ex suis naturalibus veniam à Deo, quoad substantiam actus. Quandoquidem Concilium attritioni, quam dixit esse donum Dei & Spiritus sancti impulsam, utramque conditionem adiunxit, nempe, quòd voluntatem peccandi excluderet, & quòd esset cum spe veniae. Imò cum eo loco sermo sit de homine fidei, quem Concilium ponit habere habitum fidei & spei supernaturalem, atque in eo, ad actum sperandi veniam, concurrat habitus spei, profectò si ratione alicuius illarum duarum conditionum censendum esset Concilium intendisse definire, attritionem esse donum Dei, potius censendum esset id voluisse definire ratione spei veniae, quam ratione voluntatis, ac propositi non peccandi. At quamvis praesente habitu spei semper liberum arbitrium, dum à Deo veniam sperat, eliciat, propter concursum habitus, actum supernaturalem: nemo tamen dixerit in libero arbitrio, maxime praesistente fide, non esse vires cum concursu generali Dei ad sperandum, quoad substantiam actus, veniam, aut etiam vitam aeternam à Deo: cum contrarium doceat communis Theologorum sententia, neque, praesistente fide, difficilius sit sperare à Deo, quam ante fidem comparatam assentiri rebus à Deo reuelatis. Eodem ergo modo, quamvis concederetur propositum non peccandi, quod habere debet adiunctum ea attritio, quae accedente Sacramento Pœnitentiae ad iustificationem sufficit, debere esse supernaturale, cur negandum esset, in libero arbitrio facultatem inesse ad eliciendum quoad substantiam actus propositum merè naturale illi priori simile, quod ad iustificationem non esset satis, ut de actu fidei, & spei, Doctores communiter concedunt.

Ut verò ad punctum difficultatis accedamus, cum nulla unquam fuerit controversia, aut Doctores Catholicos cum haereticis, aut inter ipsosmet Doctores Catholicos, utrum peccator quoad substantiam actus elicere valeat ex suis viribus naturalibus propositum, de quo loquimur, communisque sententia Doctorum Scholasticorum sit, illud è peccatore posse elici, neque Scripturae testimonium, aut Concilium vllum, ante Tridentinum, sit unde oppositum colligatur, quis sibi persuadeat, Ecclesiam, quae solum consuevit definire necessaria & controversa, quaeque nihil remerè sine fundamentis, firmis rationibus, praeviaque discussione definit (ut prope cui Spiritus sanctus assistit ad declarandum ea quae ad fidem spectant, non verò ut per eam reuelet, quae antea neque secundum se, neque per aliqua priora principia fuerant reuelata) quis, inquam, sibi persuadeat, Ecclesiam in eo capite Concilij Tridentini intendisse definire, attritionem, quae ad iustificationem cum Sacramento penitentiae sufficit, ex ea parte esse donum Dei & impulsam Spiritus sancti, quòd propositum non peccandi, neque quoad substantiam actus, esse possit sine speciali auxilio Dei, intendisseque condemnare complurium Scholasticorum sententiam? Profectò quando aliud argumentum non esset, hoc unum deberet esse satis, ut sibi persuaderent, Ecclesiam

A nihil tale intendisse eo loco definire, ridiculumque esse affirmare, post eam definitionem periculosam, errorique proximam esse praedictam opinionem Doctorum: maxime cum verba Concilij, si attentè legantur, nihil tale sonent, & cum idem Concilium Sess. 6. can. 1. & 3. satis eidem opinioni Doctorum faueat, dum innuit, esse posse bona opera, quae vel per solam vim naturae, vel etiam adiuuante simul doctrina legis fiant, sed illa sine Iesu Christi gratia non satis esse ad iustificandum. Et nos posse quidem credere, sperare, diligere, ac poenitere, quoad substantiam actus, sine speciali auxilio Dei: non tamen sicut oportet, ut iustificationis gratiam consequamur.

B Quod ergo Ecclesia in eo Concilij capite definit, hoc planè est, ut expendenti verba erit manifestum. In primis aduersus quorundam apertum errorem, qui oppositum asserbant, praescribit, qualis esse debeat attritio, ut quis cum ea ad Sacramentum Pœnitentiae accedens donum iustificationis consequatur. Nempe, docet cum ea debere esse coniunctam voluntatem non peccandi, cum spe veniae: idemque paulò ante aduersus eundem errorem exposuerat de contritione. Deinde aduersus errorem Lutheranos definit: Tantum abesse ut attritio, quae ad gratiam in Sacramento Pœnitentiae suscipiendam disponit, ea ratione hypocritam & magis peccatorem faciat, quòd ex Dei timore oriatur, ut Lutherani asseuerabant, ut potius donum Dei sit & Spiritus sancti impulsus, non quidem iam per gratiam gratum facientem inhabitantis, sed mouentis, &c. Quod confirmat Concilium, quoniam eodem timore, Deo autore, concussi Niniuitae ad praedicationem Ionae plenam terroribus poenitentiam egerunt, & misericordiam à Domino impetrarunt. Unde infert vltimus Concilium, falsò Lutheranos Scripturis Catholicis imponere, quasi tradiderint per Sacramentum poenitentiae absque bono motu suscipientium gratiam à Deo confertam: quandoquidem attritio, non malus, sed bonus motus peccatoris sit ac Spiritus sancti donum. Ex eo ergo capite definit Concilium, eam attritionem quae cum Sacramento Pœnitentiae sufficit ad iustificationem esse donum Dei, quòd oriatur ex dono timoris Dei ab Spiritu sancto peculiari influxu & auxilio immisso: non verò quòd propositum amplius non peccandi esse non possit, etiam quoad substantiam actus, sine speciali auxilio Dei.

Attritio, quam cum Sacramento satis est ad iustificationem bonum est actus & Dei donum.

D Post hanc ergo definitionem, non securius tantum, sed omnino affirmandum iudico, nullum adultum vel extra Sacramentum, vel in Sacramento iustificari, nisi praevio bono motu liberi arbitrij eluato ad supernaturale esse per gratiam praevientem, auxiliumque Dei particulare, quasi Deus de lege ordinaria statuerit, neque extra Sacramentum, neque in Sacramento quemquam adultum iustificare, nisi praevio motu liberi arbitrij, qui supernaturalis sit, atque ad gratiam, & finem supernaturalem aliquo modo habeat proportionem. Quare sicut ad veram contritionem, praeter motum fidei & spei supernaturalem, necessaria est gratia praeveniens, hoc est, immisso affectus amoris supernaturalis, qua liberum arbitrium ad dolendum de peccatis, ex amore Dei supernaturali excitatur: ita etiam ad attritionem, quae accedente Sacramento sit satis, ad iustificationem, praeter motum fidei & spei supernaturalè, necessaria est gratia praeveniens, hoc est, immisso affectus timoris Dei, servilis intuitu poenarum, qui Spiritus sancti sit donum & quo liberum arbitrium excitetur atque adiuvetur ad dolendum

Attritio eadem enota esse debet ad esse supernaturale, saltem per remotionem Dei supernaturalem.

Gratia praeveniens ad contritionem qua.

Gratia praeveniens ad attritionem qua.

lendum de peccatis ex timore supernaturali. Quod fit, vt verum sit vniuersim dictum illud Fulgentij de fide ad Petrum capite 33. tertio tomo operum Augustini: *Firmissime tene & nullatenus dubita, neminem hic posse hominum penitentiam agere, nisi quem Deus illuminauerit.* Huius nostrae sententiae videtur esse Canus in relectione de Penitentia parte 3. folio 34. qui ad attritionem ex timore seruili (qui donum Dei est) ait necessarium esse auxilium supernaturale. Concilium ergo de ea attritione loquens, qui cum Sacramento viam ad iustificationem parat, meritò dixit esse donum Dei ex impulsu Spiritus sancti, non tamen proinde negauit, liberum nostrum arbitrium, maxime praexistente fide, & spe supernaturali, posse ex suis viribus naturalibus elicere, quoad substantiam, similem quendam actum, qui neque cum Sacramento ad iustificationem sit satis, vt explicata Doctorum sententia posse elici affirmat. Quoniam verò facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam: Christusque nobis promeruit auxilia, non solum quae, conantibus nobis ex nostris naturalibus efficere quod in nobis est, praestò essent, ac praeuirent, vt sic illo eodem conatu eliceremus dispositionem supernaturalem ad gratiam, sed etiam quibus saepe excitaremur omnino: inde est, quòd quoties quis paratus fuerit ad conandum ex timore, efficiendumque totum quod potest circa detestanda peccata commissa & cauenda in posterum omnia lethalia, praueuiatur à Deo affectu, donoque timoris supernaturalis, & eliciat attritionem supernaturalem, qualis cum Sacramento est necessaria, vt peccata deleantur.

Timoris affectus antecedere solet contritionem.

Illud tamen est hoc loco animaduertendum, saepe liberum nostrum arbitrium, excitatum ad dolendum de peccatis dono timoris seruili ob intuitum poenarum, solere conicere simul mentis oculum in Dei bonitatem & beneficia, quae ab eo accepit, recipereque affectum supernaturalem amoris Dei, quo simul de eisdem peccatis dolet propter Deum, comparatque contritionem, per quam, etiam sine Sacramento, peccata remittuntur. Qua ratione, vt docent Theologi, inuitque Concilium Tridentinum. Sess. 6. cap. 6. motus timoris antecedere solet contritionem atque iustificationem impij, esseque solet velut seta, quae, vt Augustinus tractatu 9. in primam canon. Ioan. ait: *introducit filium caritatis, quia anima Deo vnitur ac copulatur.* Quod Niniuitis euenisse videtur, qui non videntur perstitisse in dolore de peccatis ex solo timore Dei seruili, sed in dolorem ex amore, atque in veram contritionem transiisse. Plurimi namque eorum iustitiam videntur consecuti, vt Scriptura satis innuit, quam cum sola attritione consequi tunc minimè potuerunt, eò quòd Sacramentis caruerint.

Soti de attritione opinio examinatur.

Quaeret aliquis, vtum post definitionem hanc Concilij Tridentini condemnanda sit erroris opinio Soti 2. de natura & gratia ad finem ca. 3. & in 4. dist. 14. quaest. 1. art. 1. & quaest. 2. artic. 5. qua affirmat, attritionem ex solis viribus naturalibus elicitam esse satis ad iustificationem, si Sacramentum accedat: motus ea ratione, quòd concursus supernaturalis Sacramenti suppleat concursum supernaturalem quo Deus euehere solet dolorem nostrum ad esse supernaturale contritionis: eaque de causa sicut contritio, quae ad gratiam est satis, est supernaturalis: ita attritio ex solis naturalibus elicita vnà cum Sacramento efficiet dispositionem supernaturalem, quae contritioni aequipolleat. Idem quaeri potest de opinione Cani de Penitentia part. 5. fol. supra citato,

A vbi idem affirmat de attritione ex amore naturali Dei profecta, tamen non sine formidine partis opposita.

Ego licet sententiam horum Doctorum non satis tutam post eam definitionem esse credam, ante maiorem tamen Ecclesiae declarationem non eam auderem errorem appellare. Quoniam cum de peccatore fideli loquantur, qui fidem & spem supernaturales habet, quas ad attritionem, de qua loquuntur, concurrere vt notum relinquunt, non negabunt attritionem illam propter concursum fidei & spei esse donum Dei & quidpiam supernaturale: neque item negabunt, attritionem ex timore seruili saepe à Deo excitari & adiuuari peculiari concursu, atque ita saepe hac etiam ratione esse donum Dei: quae satis esse instituto ac verbis Concilij dicere poterunt. Adde, bona moralia, qualis est ea attritio, cum à Deo intenduntur & adiuuentur, dona Dei atque Spiritus sancti posse appellari. Haec non ita à medicata esse accipiantur, quasi vlla ratione probandam censeam opinionem Soti: quam non solum falsam, sed etiam parum in fide tutam, praesertim post hanc Concilij Tridentini definitionem, esse arbitror: sed eo tantum animo, quòd ante expressiorem Ecclesiae definitionem, nec erroris, nec acerbitatis alterius notae, quam parum tutae in fide, condemnandam esse iudicem.

DISPUTATIO XV.

Quaedam Concilia antiqua circa haecenus dicta exponuntur, libertasque arbitrij ad singulas supernaturales actiones concluditur.

DE Volenti tam antiqua Concilia aduersus Pelagianos celebrata, Araucanicum praesertim, quam Patres tempestatis illius, qui aduersus Haereticos eosdem scripsere, cum primis Augustinum, facile primo intuitu species quaedam, ac velut vmbra sese offerret, communes Scholasticorum sententias circa credendi, sperandi, diligendi, ac poenitendi actus quoad solam substantiam, quas à disputatione 7. retulimus atque explicauimus, ad Pelagij errores pertinere, & cum doctrina illorum Conciliorum ac Patrum pugnare. Inde verò permotus progredietur ad vires arbitrij nostri circa singulos actus illos, aliòsque similes, spectatos praecise intra limites actionum merè naturalium in se, eidemque arbitrio alioqui connaturalium, vsque adeò extenuandas, vt & cum lumine naturae, ipsaque experientia quodammodo pugnet, naturalemque proinde ac moralem Philosophiam euertat, & tam difficilem cooperationem liberam arbitrij nostri ad supernaturales actus, quibus iustificamur, reddat, vt vix, aut ne vix quidem intelligi, & cum auxiliis gratiae conciliari valeat. Hac de causa operæpretium me facturum existimaui, si vltra ea, quae disputationibus praecedentibus, praesertim 5. & 6. de hac re dicta sunt, nonnulla adderem, ex quibus plenius constaret, vmbra solum ac speciem illam esse, non verò rei veritatem: Conciliaque illa & Patres aduersus Pelagianos de actibus illis loqui, vt dispositiones sunt ad gratiam, atque salutem necessarij, ac proinde vt sunt in se supernaturales, & latitudinem ordinis gratiae ingrediuntur: non verò vt sunt merè naturales atque ad iustificationem omnino insufficientes. Id verò fiet, si quae sequuntur expendantur, atque ante mentis oculos habeantur.

Primum